

при наданні медичної допомоги, зворотної вимоги стягнення у розмірі виплаченого відшкодування з працівника цієї установи- конкретного заподіювача шкоди [3, с. 271].

Отже, в сучасних умовах реформування питання цивільно-правової відповідальності медичних працівників, розроблення нормативно-правових актів та механізмів притягнення до відповідальності є зберігає свою актуальність та потребує подальшої розробки.

Список бібліографічних посилань

1. Сучасні проблеми цивільного права та процесу : навч. посіб. / С. О. Сліпченко, О. В. Синегубов, В. А. Кройтор та ін. ; за ред. Ю. М. Жорнокуя та Л. В. Красицької. Харків : Право, 2017. 808 с.

2. Повышение роли гражданско-правовой ответственности в охране прав и интересов граждан и организаций / отв. ред.: А. А. Собчак, Я. Н. Шевченко. Киев : Наук. думка, 1988. 213 с.

3. Стеценко С. Г., Стеценко В. Ю., Сенюта І. Я. Медичне право України : підручник. Київ : Правова єдність, 2008. 325 с.

Одержано 07.04.2019

УДК 347.23.1

Володимир Леонідович СКРИПНИК,

завідувач кафедри галузевих юридичних наук

Кременчуцького національного університету імені М. Остроградського,

докторант Науково-дослідного інституту приватного права

і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України,

кандидат юридичних наук

СУТНІСТЬ РЕЗУЛЬТАТУ РОБОТИ ЯК ОБ'ЄКТА ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ

Однією з найпоширеніших правових категорій в цивільному обороті є робота. Надзвичайно бурхливий розвиток суспільних відносин, пов'язаних з виконанням робіт, зумовлює і необхідність їх належної правової регламентації.

Серед самостійних об'єктів цивільних прав Цивільний кодекс України у ст. 177 називає «результати робіт, послуги». У ст. 128 ЦК Республіки Білорусь до самостійних об'єктів цивільних прав серед іншого також віднесені і «роботи та послуги». Водночас поняття результатів роботи і їх ознак жоден законодавець не розкриває.

Досить змістовне поняття «роботи» в свій час навів давньоримський юрист Павел, який зазначав, що робота полягає у дії і з'являється тоді, коли її повинні передати [5, с. 297], тобто, іншими словами, робота повинна являти собою матеріалізований результат, який передається у встановлений договором термін. Робота і результат роботи в силу природних причин не збігаються в часі, оскільки співвідносяться між собою як причина і наслідок.

Поняття роботи в доктрині цивільного права традиційно пов'язується з підрядними договорами, оскільки саме ця категорія договорів практично охоплює всю групу договорів на виконання робіт. ЦК України регламентує значну кількість такого роду самостійних договорів (підряд, підряд на капітальне будівництво, побутового замовлення та ін.), об'єктом яких виступає саме результат роботи.

Очевидно, що всі ці об'єкти мають єдину спільну об'єднуючу ознаку – вони є результатом свідомої діяльності, яка здійснюється одним суб'єктом цивільних правовідносин, за завданням іншого, як правило, на відплатних засадах.

Особливість роботи полягає в тому, що її може виконати, за загальним правилом, будь-яка особа, яка володіє необхідною кваліфікацією і професійними навичками. Якщо ж результат роботи містить елементи унікальності, новизни, технічної творчості, то, відповідно, мова може йти про такі самостійні об'єкти цивільних прав як результат інтелектуальної діяльності у вигляді відкриття, винаходу та ін. Особливість роботи полягає в тому, що вона виступає і як об'єкт, і як мета в будь-якому договорі підрядного типу.

Робота може полягати, власне, в створенні нових речей, у тому числі і мікробіологічних, штамів, вирощуванні нових сільськогосподарських культур, об'єктів тваринництва, у зміні якостей вже існуючої в природі речі. Особливість цього об'єкта полягає в тому, що якщо об'єкт створюється внаслідок досягнутої між учасниками правовідносин домовленості щодо майбутнього об'єкту і його характерних ознак і властивостей, то сам процес його створення, визначає виконавець в односторонньому порядку, якщо інше не передбачено договором.

У договорі на виконання роботи, як і в договорі на оплатне надання послуг, предметом виступають дії за завданням замовника. Проте у договорі підряду кінцевою метою є отримання певного результату і саме цей результат підлягає оплаті. А. Б. Гриняк слушно зазначає, що результат роботи – це та матеріалізована форма, що опосередковує виконану роботу [1, с. 127–128].

Традиційно в юридичній літературі пропонується вважати основною розмежувальною ознакою, яка дозволяє відрізнити договір підряду від договорів на надання послуг – діяльність, яка здійснюється послугодавцем. І якщо в зобов'язаннях підрядного типу результат виконаних робіт завжди має оречевлену форму, то у зобов'язаннях з надання послуг сама послуга споживається в процесі її надання. Як предмет послуги виступає корисний ефект від вчинення дій або діяльності послугодавця, який ніколи не набуває форми нової речі або зміни вже існуючої [4, с. 498–499].

Таким чином, достатньо сумнівним є сформований в цивілістиці стереотип про надання медичних саме послуг у всіх сферах медицини, і відповідно, про договори на надання медичних послуг. І якщо частково можна погодитися з твердженням, що «діяльність з установки зубного протеза в організмі людини не має уречевленої результату» [2, с. 185], то висновок про відсутність зобов'язань підрядного характеру не є переконливим. В іншому випадку можна поставити під

сумнів існування підрядних договорів в цілому як самостійного виду договірних зобов'язань.

Якщо результат медичної послуги втілюється, наприклад, в стоматології, то логічно вести мову про медичні договори підрядного характеру, оскільки замовника цікавить не медична діяльність як така, а отриманий результат такої діяльності, який він і оплачує відповідно до укладеного договору. І гарантії якості медичного закладу в даному випадку надає замовникові не «на діяльність», а на результат роботи (імплантат, пломбу тощо). У договорах на надання послуг, замовника цікавить саме послуга, а не пов'язані з нею проведені роботи.

Результатом можуть виступати: а) вперше створені об'єкти матеріального світу, як об'єктивно існуючі нові речі, у тому числі і оригінальні, технічно нові; б) створений внаслідок специфікації вже існуючих речей новий об'єкт; в) об'єкти з новими, відсутніми раніше властивими, які або взагалі не існували раніше або були втрачені; г) власне, робота втілена в якому результаті (наприклад, у викопаній).

Очевидно, що незалежно від виду робіт, для них характерні єдині, об'єднуючі загальні ознаки, що дозволяє з'ясувати специфіку правового режиму цього особливого об'єкта цивільних прав. Таким чином результат роботи повинен бути відчутним і матеріалізований у новостворених, відремонтованих, перероблених та ін. речах і мати здатність переходу до нового власника. Якщо такі ознаки результату роботи не властиві, то йдеться про такий об'єкт цивільних прав як послуга.

Окремі автори в якості ознак результату роботи окрім матеріалізованої форми, споживчої цінності пропонують виділяти його «апріорну досяжність поза всяким розумним сумнівом (в тому числі за певними технічними правилами і процедурами)» [7, с. 511].

На нашу думку «досяжність результату» дублює таку умову дійсності будь-якого договору як здійсненність договору, і в даному випадку досяжність результату скоріше характеризує предмет роботи, а не її результат. Оскільки при відсутності результату роботи, як такого, правовідносини не виникають через відсутність такого його елемента як об'єкт.

Наскільки застосовна до такого об'єкта цивільних прав як «результат роботи» категорія «оборотоздатність»? Необхідність з'ясування поняття «оборотоздатність» об'єкта обумовлена вимогами правозастосовної практики, застосуванням конкретних законодавчих норм, що регламентують правовідносини, де об'єктом виступає результат роботи. Цивільний кодекс України 2004 р зняв всі заборони і обмеження щодо виконання підрядних робіт фізичною особою [6, с. 23].

Окремі обмеження стосуються виконання спеціальних видів підрядних робіт. Так у Законі України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності від 1 червня 2000 р. зазначені види підприємницької діяльності, здійснення яких вимагає ліцензування: будівельна діяльність; виробництво і ремонт вогнепальної зброї невійськового призначення і боєприпасів до неї, холодної зброї тощо.

Оборотоздатність об'єкта передбачає як можливість використовувати і розпоряджатися ним без будь-яких обмежень, так і вільне його створення будь-якою особою. Відповідно, через спеціальні вимоги до виконання певних робіт, обмежується і можливість отримання певного результату. Таким чином, оборотоздатність даного об'єкту побічно впливає на суб'єктний склад правовідносин, і на характер правовідносини в цілому (приватно-правові або публічно-правові).

Система об'єктів цивільних прав не є постійною або якоюсь аморфною правовою категорією. І мають рацію вчені, які вважають, що подальший розвиток системи об'єктів цивільних прав призведе до включення деяких об'єктів (робіт, послуг, інформації, результатів інтелектуальної діяльності), не віднесених законом в майнову групу в якості проміжної (між речами і майновими правами) об'єктною категорії [3, с. 15–16].

Об'єктом правовідносин виступає не робота як процес, а саме результат роботи. І цей результат не можна тісно пов'язаний як із підрядником, який безпосередньо виконував роботу, так із замовником, за завданням якого вона виконувалась.

Оскільки об'єктом цивільних прав виступає саме результат, то за його відсутності зобов'язальні правовідносини не виникають, оскільки незалежно від виконаного обсягу роботи, без досягнення передбаченого договором результату не виникає право підрядника на винагороду, і обов'язок замовника її виплатити.

Щоб розглядати як об'єкт результат роботи, необхідно встановити, перш за все, в чому полягає робота, тобто, предмет інтересу, який виникає між сторонами правовідносини. Предмет роботи завжди носить індивідуальний характер. Ступінь деталізації предмета роботи має пряме безпосередній вплив і на результат роботи, як на об'єкт цивільних прав. Ті чи інші ознаки предмета можуть бути визначені у відповідних нормативних актах, будівельних нормах і правилах, типових договорах положень яких підрядник повинен дотримуватися.

Проте, не дивлячись на те, що результати роботи – прямий наслідок безпосередньої діяльності підрядника, замовник має можливість впливати як на процес робота, так і на її якість, і, певною мірою, на її кінцевий результат у цілому.

Результату роботи, як об'єкту цивільних прав, притаманні наступні ознаки: 1) є наслідок вольової активної діяльності; 2) рукотворність; (а не природність утворення); 3) наявність матеріальної цінності і економічної вартості; 4) результат роботи виступає як наслідок домовленості контрагентів; 5) є уречевленою працею і, результат якої, як правило, є відчутним на дотик; 6) характеризуючими елементами роботи виступає її якість і термін виконання.

З моменту своєчасного виконання роботи відповідно до укладеного договору, і відповідності її зазначеним вище ознакам, є підстави розглядати отриманий результат в якості самостійного об'єкту цивільних прав.

Список бібліографічних посилань

1. Гриняк А. Б. Теоретичні засади правового регулювання підрядних зобов'язань у цивільному праві України : монографія. Київ : НДІ ПрПіП НАПрН України, 2013. 374 с.
2. Герц А. А. Договірні зобов'язання у сфері надання медичних послуг : монографія. Хмельницький : ФОП Мельник А. А., 2015. 412 с.
3. Лапач В. В. Система объектов гражданских прав в законодательстве России : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.03. Ростов н/Д., 2002. 50 с.
4. Науково-практичний коментар Цивільного кодексу України : у 2 т. / за ред. О. В. Дзери (кер. авт. кол.), Н. С. Кузнецової, В. В. Луця. 5-те вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2013. Т. 2. 1120 с.
5. Памятники римского права. Законы XII таблиц. Институции Гая. Дигесты Юстиниана. М. : Зерцало, 1997. 608 с.
6. Теоретичні та практичні аспекти розгляду судами спорів, що виникають із договорів підряду : монографія / за заг. ред. В. В. Луця. Київ : НДІ ПрПіП НАПрН України, 2010. 320 с.
7. Харьковская школа цивилистики: объекты гражданских прав : моногр. / под общ. ред. И. В. Спасибо-Фатеевой. Харьков : Право, 2015. 720 с.

Одержано 08.04.2019

УДК 347.1

Олександр Васильович СОБОЛЄВ,

доцент кафедри цивільного права та процесу факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ,

кандидат юридичних наук;

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5720-7844>

ДЕМОНСТРАТИВНЕ СПОЖИВАННЯ (СТАТУСНА ПОКУПКА)

Стаття 25 Загальної декларації прав людини кожна людина має право на такий життєвий рівень, включаючи їжу, одяг, житло, медичний догляд і необхідне соціальне обслуговування, який є необхідним для підтримання здоров'я і добробуту її самої та її сім'ї, і право на забезпечення в разі безробіття, хвороби, інвалідності, вдовства, старості чи іншого випадку втрати засобів до існування через незалежні від неї обставини [1, с. 94].

Приведена стаття вказаного документу перекликається зі ст. 48 Конституції України, в якій закріплено, що кожен має право на достатній життєвий рівень для себе і своєї сім'ї, що включає достатнє харчування, одяг, житло.

Поняття «достатній життєвий рівень» чинним законодавством України не визначено. Можливо тільки зазначити, що достатній життєвий рівень не є усталеною величиною, тому що він змінюється залежно від соціально-економічних та інших чинників. Взагалі, рівень життя – багатогранна і складна категорія, що характеризує сукупність реальних соціально-економічних умов